



ความไม่แน่นอน
และการเมืองของปัญหา
ไฟฟ้า-หมอกควัน

กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2565-2567

ชยา วรธนะภูติ

สารบัญ

คำขอบคุณ

9

บทที่ 1 ไฟ ป่า อากาศ: พื้นที่แห่งความไม่แน่นอน

11

- 1.1 ความไม่แน่นอนในการจัดการและอภิบาลปัญหาสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ 16
- 1.2 การปกครองไฟและฝุ่นในโลกสมัยใหม่ที่ไม่แน่นอน 21
 - 1.2.1 นิเวศวิทยาการเมืองของไฟ-อากาศ 21
 - 1.2.2 การปกครองปัญหาไฟป่า-หมอกควัน 25
- 1.3 คำถามการวิจัย 31
- 1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย 31
- 1.5 ระเบียบวิธีวิจัย 32
- 1.6 โครงสร้างหนังสือ 38

บทที่ 2 การจัดการไฟป่าและหมอกควัน โดยชุมชนและของรัฐ

41

- 2.1 ระบบนิเวศที่พึ่งพาไฟและวัฒนธรรมการใช้ไฟ 42
- 2.2 หน่วยงาน กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการไฟป่า-หมอกควัน 46
- 2.3 ประสบการณ์ของชุมชนในการต่อรองกับมาตรการควบคุมไฟป่า-หมอกควันของภาครัฐ 56
- 2.4 สรุป: การปกครองป่า ไฟ และคน 60

**บทที่ 3 พัฒนาการของแนวทางการบริหารจัดการปัญหา
ไฟฟ้า-หมอกควันของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2565-2567 63**

3.1 สถานการณ์จุดความร้อนและค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) พ.ศ. 2565-2567	66
3.1.1 จุดความร้อน	66
3.1.2 ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5	71
3.2 แนวทางการจัดการปัญหาไฟฟ้า-หมอกควัน ยุคหลังมาตรการห้ามเผา ในที่โล่ง	74
3.2.1 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ “FireD” (ไฟดี)	77
3.2.2 การกระจายอำนาจและงบประมาณ	83
3.2.3 คณะทำงาน 7 กลุ่มป่า	86
3.2.4 การรายงานผล	87
3.3 เบื้องหลังพัฒนาการของแนวทางการจัดการหมอกควันไฟฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ภายใต้ความไม่แน่นอน พ.ศ. 2565-2567	89
3.3.1 เวทีประชุม พ.ศ. 2565, 2566 และ 2567	89
3.3.2 การก่อตัวของแนวทางแก้ไขปัญหาไฟฟ้า-หมอกควัน ของจังหวัดเชียงใหม่	102
3.4 สรุป: เชียงใหม่โมเดลท่ามกลางความไม่แน่นอน	109

**บทที่ 4 ประสบการณ์การต่อรองกับความไม่แน่นอนของสถานการณ์
ไฟฟ้า-หมอกควัน ระหว่าง พ.ศ. 2565-2567 113**

4.1 การต่อรองกับระบบ FireD ในชีวิตประจำวัน	115
4.1.1 แต้มแข่งขันกับการตกอยู่ในสภาวะความกลัว	115
4.1.2 การบริหารจุดความร้อนในปืฝนตกหนัก	124
4.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ การเลื่อนเผา และแรงงาน	128
4.1.4 ความไม่แน่นอนของตำแหน่งจุดความร้อน และการ “ต้องมีคนผิด”	132
4.1.5 ไฟแคม ไฟอิฉา ไฟอาร์มณ และตัวตึง	138
4.2 ไฟที่เกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้าง	145
4.2.1 ความล่าช้าในการถ่ายโอนงบประมาณ ยิ่งทำให้ล่าหลัง	145
4.2.2 คอร์รัปชันแนวกันไฟ	147
4.2.3 ไฟอิฉาจากแนวกันไฟ	150
4.2.4 โครงสร้างองค์กรป่าไม้ที่เอื้อให้เกิดไฟ	151
4.2.5 รัฐบาลและพระราชบัญญัติอากาศสะอาด	153
4.3 สรุป: การผลิตสร้างความไม่แน่นอนของปัญหาไฟฟ้า-หมอกควัน	156

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา 159

เอกสารอ้างอิง 173

ดัชนี 180